

Mindenki szem a láncban

Nem kell különösebb jóstehetség ahhoz, hogy a jövőt borús színekben lássuk. Az egyre változékonyabb, bizonytalanabb, bonyolultabb és átláthatatlanabb világ komoly kihívás elé állítja az új nemzedékeket, akik még egy változatlan, bizonyos, egyszerű és átlátható valóságban fogantak. Az HBO *Évek alatt* című hatrészes sorozata egy manchesteri család életének 2019 utáni éveibe visz el, riasztó s egyben biztató képet mutatva a várható jövőről. A forgatókönyvet a veterán Russell T. Davies írta, akinek *Fiúk a térről* című sorozatát a magyar nézők is láthatták. A család, melynek életét látjuk, messze nincs összhangban a konzervatív keresztény ideológia által láttatni kívánt családképpel. Az apa rég elhagyta két fiát és két lányát, akiket anyjuk nevelt fel egyedül. Az egyik fiú felesége fekete bőrű, a másik fiú saját neméből választotta társát. Az egyik lány súlyos mozgássérült, de fogyatékosága nem akadályozza abban, hogy változatos kapcsolatok kössön, gyermekeket szüljön. A másik lány gyermektelen civil aktivista, örök lázadó.

A sorozat a Lyons család életét követi nyomon 2019 és 2031 között. A középpontban a meleg fiú, Daniel története áll, aki egy ukrán menekült fiú kedvéért elhagyja élettársát. A cserbenhagyott élettárs bosszúból jelenti a menekültet, akit a hatóságok rögvest visszatoloncolnak hazájába, ahonnan hamarosan visszaszökik Európába. Daniel min-

dent elkövet azért, hogy szerelmével együtt élhessen, de kudarcot vall. Nagy nehézségek árán mindketten feljutnak egy embercsempész csónakjára, ez azonban túltelítve menekültekkel elsüllyed a La Manche-csatorna vizében. Daniel szerelmese túléli a balesetet, visszajut Nagy-Britanniába, de ő maga belefut a tengerbe.

A két szerencsétlen fiú történetének hátterében zajlanak a többi családtag szokásos magánéleti és háztartási fordulatai. Minden epizódra jut egy-egy fordulat, legyen az teljes anyagi összeomlás, csődbe ment vállalkozás, hűtlenség, megcsalás, elhagyás, újrakezdés, összeveszés vagy kibékülés.

A mikrovilág történéseire koncentráló, nem túl képzeletgazdag dramaturgia kevés lett volna a figyelem fenntartásához, ha nem egészül ki a 2019 utáni makrovilág történéseinek felidézésével. Nagy-Britannia választóit egy gátlástalan politikai manipulátor hipnotizálja, a Távol-Keleten atombomba robban, Európát populista, szélsőjobboldali forradalmak rázzák meg. Forr a világ bús tengere. Az évek előrehaladtával Edith, a legidősebb Lyons lány egyre fontosabb szerephez jut. Ő lesz, aki szembeszáll a fasizálódó rendszerrel, jelképévé válva a felszabadulásnak.

A sorozat bőven merít a sci-fi filmek eszköztárából, megmutatva az új technológiák társadalomba való behatolásának fényeit és árnyait. Az összejtterápia lehetővé teszi,

hogy a korábban gyógyíthatatlan makuladegeneráció miatt megvakult anya visszanyerje a látását. Az egyre élethetlenebb környezetből kivonulókat 3D-technológiával épített falvak várják. A „zöld temetés” gyorsan, környezetbarát módon tünteti el a halottak testét. Daniel és ukrán barátja, Viktor hamis útlevele azért annyira drága, mert a személyi azonosítás lehelettel történik. A Lyons család kommunikációját a Signor névre hallgató mesterségesintelligencia-alkalmazás biztosítja, akinek csak szólni kell, s azonnal felhívja bármelyik családtagot telefonon. Az ember-gép összeolvadás útján legmesszebbre menő családtag az egyik unoka, Bethany, aki az egymásra következő epizódokban a szemünk láttára alakul át kiborggá. Kezdetben csak érzelmeit kifejező maszkon keresztül kommunikál, később ujjai-
ba ültetett mobiltelefonnal telefonál, majd az agyát rákapcsolják a kormány mindent és mindenkit ellenőrző internetes hálózatára.

A kedélyes, mindvégig jókedvvel áthatott mindennapok egyre komorabbá válnak. Az első epizódban felbukkanó gátlástalan, demagóg populista politikusnő miniszterelnök lesz. Ellenfeleit deep fake pornóvideókkal járattja le. Megválasztását követően beváltja rémisztő ígéreteit. A szigetországba menekültek ellen védekezve megsemmisítőábrókat épít, mindenkit megfigyeltet, amire a mindenütt jelen lévő adatgyűjtő technológia bőven lehetőséget nyújt.

A mérég a Lyons családba is behatol. Az egyik fiú bekerül a hatalom elnyomó gépezetébe. A mozgássérült lány a miniszterelnök-jelölt lelkes szavazója lesz. Edith azonban kitart, s a sorozat végén felemelő jelenetek-

ben látjuk, ahogyan a nép visszaveszi a hatalmat a korrupst, elnyomó, manipulatív miniszterelnöktől, akit börtönbe zárnak.

A sorozatot a színészek játéka emeli esztétikai magaslatra. Emma Thompson egyszerre vonz és taszít a ravasz, szívtelen és kegyetlen politikus szerepében. A Danielt alakító Russell Tovey megejtő a szerelméért tűzön-vízen át küzdeni kész angol fiú szerepében, s Max Baldrynak elhisszük, hogy menekült ukrán fiúként érdemes miatta Danielnek meghalnia. Rory Kinnear a szemünk alatt alakul át boldog férjből más nőhöz menekülő lúzer férfivá. T’Nia Miller játssza az elhagyott feleséget, aki erkölcsileg messze fölé nő férjének. Jessica Hynes Edith szerepében az igazságtalanságokba soha sehol bele nem nyugvó, meg nem alkuvó békeharcost alakítja, aki mintha az 1968-as évből lépett volna elő. A családot összetartó anya Anne Reid. Benne minden ott van, amit a britekben szerethetünk. Lányát áthatja a humor, a makacsság, a nagylelkűség, az együttérzés, a saját élet megbecsülése, elsőbbsége.

Elmondva a sorozat a hajdanvolt „szocialista realista” esztétika szabályai szerint megszerkesztett, szimpatikus, ám didaktikus üzenet hordozójának tűnhet, s valójában az is. A szereplők képletek, vannak köztük eleve jók, mint Edith, eleve rosszak, mint a miniszterelnök-jelölt, s vannak, akik jókból rosszak, rosszakból jók lesznek. Senkiben sem látjuk a lélek vulkánkitöréseit, melyek az igazi írók igazi hőseit feledhetetlené teszik. Russell T. Davies nem művész, csak iparos, bár a legjavából. Figuráiba patikamérleggel adagolja a jó és rossz tulajdonságokat. A Lyons családban gazdagon áradnak a pozi-

tív és negatív emberi érzések, van ott jókedv, szerelem, féltékenység, hűtlenség, megbocsátás és bosszú. A forgatókönyvíró mesterien tartja fenn a feszültséget, melynek forrása a lopakodó társadalmi szorongás, s amikor már minden veszni látszik, színre lép a népet, mely legyőzi Leviatant. A sorozat azt üzeni, hogy mindenki szem a láncban, melynek alakításáért mindannyian felelősek vagyunk.

Nem mindegy azonban, hogy kik a szemek a láncban. Pár évvel ezelőtt mutatták be a magyar mozikban a Thatcher-korszakban játszódó *Bűszkeség és bányászélet* című filmet, amely a walesi bányászfalu munkanélküliséggel fenyegetett lakói és a lelkes londoni melegaktivista-csoport keserves, de végül felemelően sikeres egymásra találásáról szól. Ott nem a fikció, hanem a dokumentált valóság mutatta meg a nép erejét a vadul és gátlástalanul rátörő hatalommal szemben. Minden mesterkélttsége ellenére az *Évek alatt* hasonló néplélektani tartalékokból táplálkozik, azt mutatva, hogy legalábbis a britek esetében van alapja az optimizmusnak, ha a totalitárius tendenciákkal való szembeszállás esélyeiről gondolkozunk.

A sorozat naptári ideje ugyan a 2019-es évvel kezdődik, és a század harmincas éveit tartja, de valójában a család mindennapjai a jelenben játszódnak. Russell T. Davies a Brexit sárkányaiával viaskodó brit társadalmat átható szorongásról beszél, arra figyelmeztetve, hogy a fasizmus a lelkekben szunnyad, s mindig felébredni kész, ha a társadalmat válság gyötri, ami a jövőt féltelmesnek, fenyegetőnek láttatja. Nagy-Britannia a múltban látszólag immunis volt a totalitarizmus csábításával szemben, de a Hitler iránti vonzalmai miatt lemondott, népszerű VIII. Eduárd király árnyéka sosem tűnt el egészen. A sorozat időjátékában összetalálkozik a múlt, a jelen és a jövő. A három idősík riasztó homogenitása a lét örök homokórájának pergésére figyelmeztet, melyet Nietzsche hallott meg egykor éles füllel.

Évek alatt. HBO-sorozat, 2019. Forgatókönyvíró: **Russell T. Davies**. Rendező: **Simon Cellan Jones, Lisa Mulcahy**. Szereplők: **Jessica Hynes, Rory Kinnear, T'Nia Miller, Emma Thompson, Russell Tovey**.